

Lugosi Győző emlékére

(1952–2021)

Lugosi Győző történész, társadalomtudós, tanár, népművelő, szerkesztő, az ELTE nyugalmazott egyetemi docense 2021. április 7-én, Covid-19-fertőzés következtében elhunyt. Felfoghatatlan veszteség, nem csak családja, barátai, kollégái, tanítványai, szerettei számára. Fájdalmas úrt hagyott maga után az *Eszmélet* szerkesztőségében is, amelynek 28 éven át volt szerkesztője, olvasószerkesztője, és amelyet mindvégig szívügyének tekintett. Ilyenfajta elkötelezettségre kevés példa akad a folyóiratok hazai történetében. Aki ismerte Győzöt, pontosan tudja, hogy nála ez nem is működhetett volna másképpen. Amit csinált, azt teljes szívvel és odaadással csinálta. Különösen igaz ez az *Eszméletre*, az úgyre, amelyet a folyóirat alapítása óta képvisel, és amellyel Győző maradéktalanul azonosult. Ezért nem érezte sohasem tehernek az olvasószerkesztés gyakran igen fárasztó munkáját – ő mindenkor a lap által megjelenített szellemi-társadalmi célokért és a fiatalokáért oda felvállalt ügyért dolgozott.

Győzőnek rengeteg elfoglaltsága mellett jutott ideje a családjára. Gyermekai – szám szerint öt – tudják bizonyítani. Írhatnánk azt is: a családja mellett rengeteg dologra jutott ideje. Mint közéleti ember számos funkciót betöltött amellet, hogy energiáinak óriási részét az *Eszméletben* „kamatoztatta”. Hosszú ideig volt a Kossuth Klub igazgatója, a Szabad Sajtó Alapítvány kurátora, elvállalta a Lukács Archívum Nemzetközi Alapítvány alelnöki pozícióját, a József Attila Szabadegyetem szervezését és számos más társadalmi funkciót.

Túlzás nélkül állítható, mindig a szegények, a kirekesztettek, az elnyomottak, az üldözöttek oldalán állt. Nem vezették karrierista szempontok, sem nárcisztikus szereplési ambíciók – úgy is mondhatnánk, nem korunk hőse volt.

Sok minden érdekelte, sok mindennel foglalkozott. A világszertelemélet, mindenekelőtt Samir Amin, és a filozófus Mészáros István volt a két fő vonatkoztatási pontja. Fiatalkorától hatott rá a francia

felvilágosodás és a racionalizmus – a francia marxista hagyomány egésze. Az országhoz személyesen is nagyon kötődött, kiválóan tudott franciául.

Fő érdeklődési köre a „Közel-Kelet” és Észak-Afrika volt, de írt lényeglátó, kritikai tanulmányokat az üzleti vállalkozásként működő kisegyházakról, a marxista elmélet némely összefüggéséről és a rasszizmusról. Írásait át- meg átszövi a társadalmi egyenlőség és szabadság megvalósítása iránti mély és őszinte elkötelezettség.

Természetszeretete és állatbarátsága közismert volt. Szabadidejében szívesen járt gombászni, remek gombaszakértőnek számított. Szívesen és jól főzött, gyakran látta vendégül barátait, kollégáit, hiszen a közösségi élet nemcsak a közéletben számított neki, hanem saját kis körében is nagyon sokat tett ezért.

Győzőről nem lehet tárgyyszerű nekrológot írni. Olyan tudós-ember volt, akit nem lehetett nem szeretni: mélységes alázattal és tisztelettel közeledett a tudományhoz, nagy érdeklődéssel és szeretettel fordult tanítványai felé, tele volt segítőkészséggel, érzelmekkel és tudásvágygal, őszinte kíváncsisággal mások és a világ iránt. Nem véletlenül szerették oly sokan: az az ember volt, akihez nem lehetett érzelemmentesen, „tárgyilagosan” viszonyulni. Soha nem tolta magát előtérbe. Csendes volt, türelmes, békés természetű, ugyanakkor határozott, vitakész, világlátását, tudományos meggyőződését mindig felvállaló tanár és társadalmi aktivista, régi kifejezéssel: mozgalmiszervező.

Ugyanakkor, mint érzelmes ember, részben védtelen is volt a környezetében vele szemben megnyilvánuló, rossz szándékú törekvésekkel. Volt benne bizonyos naivitás. Kiben nincs? Ha valakibe „beleszeretett”, abba belelátta a jót, hogy azután néhány esetben csalódásában nagyon „kiszerelesen” a még oly jó barátból is. De nem volt sértődős – sőt, nagyon tudott vitatkozni, nagyon tartotta magát, volt lelkiereje hozzá. Mindig megvédte az *Eszmélet* és saját becsületét, s akik – okkal vagy ok nélkül – megsértődtek rá, azok sem kérdőjelezték meg soha hozzáértését, az ügy iránti elkötelezettségét.

Nagyon tudott szeretni. Gyűlölni nem tudott. Csak a gyűlöletet gyűlölte. Nem állhatta a társadalmi kirekesztés, az egyenlőtlenség semmilyen típusát. Gyűlölte a romagyűlöletet, a romák melletti kiállása legendás volt. Mint a Kossuth Klub igazgatója, a társadalmi kulturális öntevékenység, a felnőttnevelés legjobb hagyományait követve felkarolta a roma művészeket, kiállítást szervezett, Szentandrásy Istvánnak egy albumát is segítette kiadni.

Harcolt a kirekesztés minden formája ellen. Meggyőződéses antifasiszta volt, ezt a szellemiséget a Kossuth Klub igazgatójaként is érvényesítette. Emberségéből s szakmai elkötelezettségéből adódóan gyűlölte az antiszemitizmust, az iszlamofóbia, a ruszofóbia, egyszóval a rasszizmus minden formáját, amit az „osztálytudatosság” lerombolásaként értelmezett: a nacionalizmust és a neoliberais globalizmust egyazon érem két oldalának látta. Szaktörténeti kutatásai alapján tökéletesen tisztában volt e jelenségkör világtörténelmi gyökereivel. A világrendszer hierarchikus, elnyomó szerkezetét felkészült „tiers mondista”-ként nemcsak megismerte, hanem erős kritikai és szerkesztői odaadással bírálta is. Különösen nem szívelte azokat az „eurocentrikusokat”, akik természetesnek és jogosnak tekintik a „kollektív Nyugat” világ fölötti uralmát, s akik mindezt a demokrácia és az emberi jogok zászlaja alá helyezik.

Győző életében nem voltak drasztikus fordulatok, baloldali érzelmű ember volt egész életében, marxista meggyőződésén a rendszerváltás sem változtatott. Sohasem tagadta meg a múltját, inkább büszke volt rá, nem volt mit meggyónnia. Világéletében egyenes ember volt, került a „kurzuslovagokat”. Nem házalt soha kitüntetésekért – meg is vetette az ilyesmit.

Szinte egész életében egyetlen munkahelyen dolgozott, az ELTE bölcsészkarán. Tanítványai tisztelték mint igazi tanárembert, aki

mindent megtett azért, hogy egyengesse útjukat – sokan közülük ezt nagyon megható módon dokumentálták is. Különösképpen mi, a szerkesztő és tanácsadó kollégák és barátok ragaszkodtunk hozzá, mert minden munkát elvégzett, sokat helyettünk is.

Mindannyian szerettük, tehát nehéz tőle búcsúzni.

Győző barátunk életpályája lezárult. Most mindenekelőtt az *Eszmélet* szerkesztőségére hárul a felelősség és kötelesség, hogy munkásságának értékeit, szervező és társadalmi tevékenységének eredményeit számbavegye, továbbgondolja és erősítse az elesettek, az elnyomottak, a társadalom dolgozó és kirekesztett többségének érdekében. Hitvallása: *a kapitalizmus a maga népiertő karakterével nem mindig volt és nem is lesz mindig*. Győző ezért szentelte életét a közösségi társadalom megvalósítása ügyének – ez vezérelte magánéletében és társadalmi szerepvállalásában is. Ez volt az ő ügye és a mi ügyünk, amelyet az *Eszmélet* és Győző számos tanítványa is továbbvisz.

Az Eszmélet szerkesztői és tanácsadói